

Ομιλία κ. Γιαννάκη Μάτση

Νομίζω ότι είναι η πρώτη φορά που μιλώ για τον Κυριάκο.

Πριν 50 ακριβώς χρόνια το 1948, Κύριε Πρόεδρε της Βουλής, διερχόμενος από την Αθήνα παρευρέθει σε συνεδρία της Ελληνικής Βουλής. Θα δείτε στα κείμενα στον τοίχο που η κατάληξη των γραφομένων του είναι ως εξής: *“Πότε θα μπούν στην Ελληνική Βουλή και οι Κύπριοι Βουλευτές;”* Γι’ αυτό τον στόχο δίνουμε το είναι μας, το σώμα και την ψυχή μας για να βρεθούμε ελεύθεροι άνθρωποι να αποφασίζουμε τα ζητήματα και το μέλλον μας.

Δεν είχε όμως ψευδεσθήσεις για τις πραγματικότητες και σ’ ένα άλλο κείμενό του το 1946, μετά από την συνεδρία των 4 Υπουργών Εξωτερικών των τότε μεγάλων δυνάμεων καταγράφει τις ανησυχίες του για την μή εκπλήρωση των υποχρεώσεων που ανέλαβαν οι τότε σύμμαχοι έναντι της Ελλάδος και μιλά για τους δόλιους Άγγλους και καυχησιολόγους Αμερικανούς. Αργότερα το 1950 σε ένα άλλο κείμενό του είναι βέβαιος ότι δεν μπορεί να προχωρήσει η ελευθερία της Κύπρου όταν η αποικιοκρατία απεφάσιζε μετά την εγκατάλειψη των αποικιών προς Ανατολάς, ότι θα εγκατασταθεί μόνιμα στην Κύπρο. Με το περίφημο του Χόπκινσον - *“Θα έρθει κάποτε η ώρα της δράσεως, τίποτε δεν κερδίζεται χωρίς θυσίες και η ελευθερία χωρίς αίμα”*.

Θα πρέπει να πώ και θα μιλήσω μόνο για την πολιτική πτυχή, δεν θα πώ τίποτε άλλο στην αναφορά μου.

Βρέθηκα μαζί του στα φοβερά ανακριτήρια της Ομορφίτας τον Γενάρη του 1956. Εγώ στο κελλί 2 ο Κυριάκος στο κελλί 1. Ήταν πιστεύω ο μόνος πολιτικοποιημένος με βαθιά γνώση και μελέτη της ιστορίας, Κύπριος αγωνιστής και στις συζητήσεις που είχε με τους ανακριτές κατέλειξαν στο συμπέρασμα της επίσκεψης από τον τότε στρατάρχη για να συζητήσει μαζί του το Μακεδονικό, το οποίο εγνώριζε όπως εξελίχθηκε αργότερα και το είδαμε, θα δείτε τα ημερολόγιά του, υπογραμμίζει την περιπέτεια της Μακεδονίας από το 48 και ασφαλώς το Κυπριακό.

Και για να φθάσει μετά τα βασανιστήρια, στην πρόταση του στρατάρχη Χάρτιγκ, να τον δελεάσει με το τρομακτικό για την εποχή ποσό των ½ εκ. λιρών και ατέλειωτες εκτάσεις

στην Αυστραλία για να του παραδώσει την ηγεσία της ΕΟΚΑ. Σ' αυτή την φάση ο Κυριάκος κτύπησε τον γρόθο του στο τραπέζι και του είπε: "Εξοχώτατε, ού περί χρημάτων τον αγώνα ποιούμεθα, αλλά περί αρετής". Κανένας μας τότε στο ανακριτήριο δεν πήρε είδηση, αλλά σε λίγο κατέφθασε στο κελλί μου ο ανακριτής Pereira έξαλλος να μου πεί ότι μας πρόσβαλε ο Κυριάκος, κτύπησε και τον γρόθο του και άφησε άναυδο τον κυβερνήτη.

Όταν μετά την εξορία του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου οι Αγγλοι διεπίστωσαν στον Κυριάκο ως πιθανόν συζητητή για την λύση του Κυπριακού και θέλω να υπογραμμίσω σ' αυτό το σημείο ότι γνωρίζοντας βαθιά την Ελληνική ιστορία, την Μικρασιατική καταστροφή και τις θέσεις του Ελευθερίου Βενιζέλου πάνω στις σχέσεις με την Τουρκία πίστευε ότι ο Αγώνας δεν ήταν αυτοσκοπός, δεν μπορούσαμε να νικήσουμε τους Άγγλους, και το λέει στα κείμενα, αλλά ήταν το μέσω να τους εκθέσουμε διεθνώς για να οδηγηθούμε σε αναγνώριση αυτής της αυτοδιάθεσης. Γι αυτό και κατά την διάρκεια της κράτησής μας στο στρατόπεδο της Κοκκινοτριμιθιάς πολλές νύχτες, ο Ρέταγουεϊ, οι ανακριτές και ο ίδιος ο Κυβερνήτης έκαναν συνεχείς συνομιλίες, αλληλογραφούσε με τον Διγενή και σε μία φάση κατέφθασε και μας λέει ότι έκλεισε το Κυπριακό ζήτημα.

Τρία βασικά θέματα τα οποία εμπόδιζαν τον Μακάριο στις συνομιλίες του με τον Χάρτιγκ: Το θέμα του χρόνου αναγνώρισης της αυτοδιάθεσης, της αμνηστίας και της εσωτερικής ασφάλειας είχε καταλήξει μαζί του σε λύση. Δυστυχώς όπως θα δείτε σε μια επιστολή εκεί στον τοίχο του Διγενή δεν ήθελε να πάρει την ευθύνη ο στρατηγός τότε του κλεισίματος του Κυπριακού και καταλήγει ότι μόνον ο Μακάριος, αφού αφεθεί ελεύθερος από τις Σευχέλλες μπορεί να υπογράψει λύση του Κυπριακού.

Δραπετεύει από την Κοκκινοτριμιθιά και απροσδόκητα τον Γενάρη του '58 απολείωμαι από τα κρατητήρια, δεν μπορούσα να εξηγήσω αυτή την απόλυση. Και έμαθα πολύ σύντομα ότι ο αρχηγός του Special Brans Macowan, απέστειλε σε μένα μίαν επιστολή, προς τον Μήτηρο, μία δισέλιδη δακτυλογραφημένη επιστολή, η οποία απευθύνετο προς τον Κυριάκο για να του εξηγήσει ότι είναι ο μόνος από τους αγωνιστές που μπορεί να συλλάβει την ιστορική εξέλιξη του κυπριακού προβλήματος και να συνδράμει στην λύση του κυπριακού, δια την της ανακοχής και οδηγουμένης της Κύπρου προς την Ανεξαρτησία της. Ήταν μία πάρα πολύ διπλωματικά γραμμένη επιστολή η οποία κατέλειγε με το φοβερό ότι αν συνεχιστεί ο Αγώνας της ΕΟΚΑ, θα συγκρουστεί με τους κουμμουνιστές και τους Τ/Κ. Σε

τρεις ημέρες άρχισαν οι τουρκικές βιοπραγίες. Όλα οργανωμένα προς αυτή την κατεύθυνση.

Θελω να υπογραμμίσω ότι ο Κυριάκος, τον οποίο συνάντησα μετά την απόλυσή μου τον Μάιο του 58, αργότερα καταζητήθηκα και ο ίδιος, πίστευε ότι έπρεπε να βρεθεί τότε η πιό σωστή λύση σαν ενδιάμεσο σταθμό προς την εφαρμογή της αυτοδιάθεσης. Και θα πρέπει να πώ ότι αγωνίζετο όχι απλώς σαν έλληνας μαχητής, αλλά σαν πανανθρώπινος αγωνιστής της ελευθερίας και είναι χαρακτηριστικό ένα από τα κείμενά του, τα τελευταία ίσως που ευρέθησαν, ένα μήνα πρωτού πέσει στο Δίκωμο, στο οποίο κάνει μια φιλοσοφική σύγκριση της ύλης γής με πνεύμα γή για να καταλήξει στο εξής συγκλονιστικό:

“.. Να γιατί δεν νοιάζομαι αν την γή αυτή την ζούν Τούρκοι για Έλληνες, για Εβραίοι για ... Εκείνο που έχει σημασία είναι να την ζούν αυτοί που περπατούν πάνω της ελεύθεροι, διαφεντευτές της κυρίαρχοί της. Να αναπνέουν περήφανοι τον αέρα της που νάναι αέρας δροσιάς, ομορφιάς λεβεντοσύνης ... όχι πνίχτης”.

Είναι γι' αυτά τα δικαιώματα που αγωνίζεται αυτή την στιγμή ο Κυπριακός Ελληνισμός μετά την φοβερή περιπέτεια της προδοσίας του 74. Δεν ξέρω αν κανένας άλλος λαός θα μπορούσε να οδηγηθεί σε τέτοια ιστορική ανακολουθία και βέβαια είναι ασφαλώς για το σημερινό κατάντημά μας που οι αγωνιστές της ελευθερίας του 55-59 ενσυνήδητα κατέλειξαν στον τάφο.

Σε μια αναφορά που υπάρχει, παρουσιάζονται οι τελευταίες στιγμές του Κυριάκου από την θανατική ανάκριση για τον θάνατό του που έκανε Αγγλικό αποικιακό δικαστήριο και στην οποία ο Τούρκος μεταφραστής κάνει τον διάλογο με τον Κυριάκο μέσα στο κρυσφήγετο μέσα στο υπόγειο. Είναι συγκλονιστική αυτή η στιχομιθία και παρουσιάζεται να αρχίζει με:

“Μάτση σε βρήκαμε, παραδώσου”. Από το έδαφος βγαίνει μια φωνή “δεν παραδίδομαι”, ακολουθεί μια στιχομιθία η οποία καταλήγει να ζητά να μήν πυροβολήσουν τους δύο συντρόφους του που θα παραδοθούν “και σύ τί θα κάνεις”, και η φωνή απαντά “σκέφτομαι τί θα κάνω με τον εαυτό μου, αν δεν θέλετε να πολεμήσετε είναι καλύτερα να φύγετε από το δωμάτιο”.

Κλείνω με αυτές τις αναφορές τονίζοντας το ασήκωτο βάρος, το οποίο αιωρείται στους ώμους και στις ψυχές των μαρτύρων και των κυπρίων ιδιαίτερα για τον χαμό αυτή την στιγμή σημαντικού τμήματος της πατρίδας μας και για την απειλούμενη απειλή του υπόλοιπου μέρους του κυπριακού ελληνισμού. Είναι βαριά η κληρονομιά η οποία παίρνουμε από τους αγωνιστές μας με σύνεση, έξω και μακριά από προσωπικά ή κομματικά και άλλα ελατήρια, ενωμένοι να δώσουμε σωστά την μάχη μέσα στα σημερινά δεδομένα για να απαλλάξουμε τον τόπο μας, τον λαό μας και την ιστορία μας από το μείσμα της Τουρκικής παρουσίας και κατοχής.

Ευχαριστώ θερμά κύριε Πρόεδρε που είστε εδώ σ' αυτή την εκδήλωση και μας τιμάται ιδιαίτερα.

Ευχαριστώ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΡΧΕΙΟ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΚΡΗ